izr. prof. dr. Ana Vogrinčič Čepič
Oddelek za sociologijo & Oddelek za bibliotekarsko, informacijsko znanost in knjigarstvo
Filozofska fakulteta UL

Bralno vedênje mladih: odnos, afinitete in prakse

21. mednarodno strokovno srečanje
Knjižnica – igrišče znanja in zabave
Knjižnica Milana Jarca, Novo mesto, 9. novembra 2026



1. Oris stanja

2. Izsledki terenskih raziskav

3. Nekaj predlogov

1. Oris stanja



Paradoks:

Beremo več kot kadarkoli prej
in imamo vse več dokazov o pomenu branja,
hkrati pa najslabše rezultate bralne pismenosti doslej.

Kako je to mogoče?

To, da beremo več, gre izrazito na račun spletnih vsebin in sodobne komunikacije. Zaradi pojava interneta in zaslonskega branja, še posebej na pametnih telefonih, lahko beremo kjerkoli in kadarkoli, a beremo drugače in druge stvari.

hitro, površno

krajša, manj zahtevna besedila

Več beremo tudi zaradi narave sodobne komunikacije in t.i. digitalne oralnosti.

Vse to še posebej velja za mlade!

To pomeni, da ne krepimo tradicionalne bralne kondicije, tj. poglobljenega, dolgotrajnega branja daljših besedil na tiskani podlagi, nasprotno, zdi se, da je tega vse manj.

A prav ta klasična vrsta branja je po raziskavah in znanstveni literaturi sodeč za nas dolgoročno najpomembnejša.

Iz tega je mogoče sklepati, da se sprememba bralnih praks in upad knjižnega branja odraža tudi v slabih rezultatih raziskav bralne pismenosti (PISA, PIRLS).

To nekako razloži naš izhodiščni paradoks.

V taki situaciji je potreba po iskanju novih poti do branja več kot utemeljena.

↓

ukrepi : iskanje strategij za jačanje tradicionalnega branja 

↓

spregledani aspekti 

- Hitro in površno branje je nujno potrebna veščina, ki nam omogoča ‚preživetje' v sodobni realnosti.
- Novejše primerjalne raziskave klasičnega in zaslonskega branja kažejo na to, da je pri branju leposlovja inferiornost zaslonskega branja zanemarljiva in da medialnost, ko ne gre za informativno/študijsko branje, ni tako ‚usodna', kot se zdi.
- Raziskave branja so izrazito usmerjene v merjenje ravni pismenosti, tj. bralnega razumevanja, pomnjenja, priklica informacij itd.

Ampak: <u>branje ni samo to!</u>

Branje ni samo kognitivna možganska operacija dešifriranja in interpretacije besedila, pač pa tudi telesno in emocionalno dejanje.

Vselej je umeščeno v konkreten čas in prostor, pogojeno s specifično materialnostjo nosilca besedila in številnimi zunajbesedilnimi – kontekstualnimi in subjektivnimi dejavniki, ki sodeterminirajo bralno izkušnjo.

Kvantitativne meritve bralne pismenosti zato ne morejo zapopasti kompleksnosti bralnega doživetja.

Ravno zato potrebujemo tudi drugačne pristope, ki omogočijo poglobljen uvid v želje, aspiracije, potrebe, navade, motivacije in mnenja mladih o branju, v njihov ‚kaj, kako, zakaj in zakaj ne', kar je osnova za učinkovito spodbujanje branja.

⇩

kvalitativne metode – polstrukturirani individualni intervjuji in fokusne skupine

2. Izsledki terenskih raziskav (2018 – 2025)

metodologija: fokusne skupine z osnovnošolci
(v kombinaciji s spletnim vprašalnikom)*

Viri:

- fokusne skupine z osmošolci (2018 – 2022)
- raziskava Medijski repertoarji mladih (FDV, PF) (2020 – 2024)*
- mednarodni Erasmus+ projekt z učenci druge triade (2023 – 2025)*
(Bralni motivatorji v digitalni dobi – MORE)

- pogovor o branju na začetku težko steče
- branje povezujejo s šolo in šolskimi obveznostmi (domačim branjem, poukom slovenščine, obnovami, slovnico) in te asociacije niso pozitivne
- šele z zamikom se odprejo v razmislek o branju po lastni izbiri in okusu
- opazno je, da o tem niso vajeni govoriti in nimajo t.i. bralnega meta-jezika

(ne znajo uporabljati žanrske tipologije, uporabljajo besedišče, ki pritiče oznakam za film ali serije)

- prostočasno zelo pogosto berejo v angleščini, ob praktičnih razlogih predvsem zato, ker je to jezik njihovega sveta zabave, spleta, pop kulture, in njihov prostor svobode, pa tudi zato, ker jih pri knjigah v slovenščini zelo hitro zmoti jezik
- branje pojmujejo na precej konvencionalen način in se tudi zato hitro opredelijo za nebralce, četudi to niso

(pogosto se jim zdi, da tisto, kar berejo, ne ustreza pričakovanjem, kar ustvarja razliko med rezultati FS in anket)

- ampak tudi tisti, ki radi berejo, ne berejo nujno veliko
- priznavajo, da se hitreje in lažje sprostijo na druge načine in da so jim ljubša druga prostočasja (digitalna zabava, družbena omrežja, šport …);
  branje skratka ni prostočasna prioriteta

  ↓
- dvojno sporočilo: branje ima možnost, ampak ga je treba opolnomočiti, narediti bolj prezentnega in dostopnega

  kljub vsej izbiri in ponudbi je treba mladim knjigo poriniti vsaj toliko pred nos, kot imajo pred nosom svoje pametne telefone!

  pomen fizične prisotnosti bralnega gradiva
  (učinek naključnih srečanj s tiskovinami)

  to je še toliko pomembneje, ker zelo visok odstotek učencev pravi, da ne najde knjige zase!

- pravijo, da imajo radi ‚zanimive in zabavne' knjige, kar praviloma pomeni: fantazijo, žanre in sodobno problemsko literaturo, s katero se lahko poistovetijo
- najraje imajo tiskane knjige; zelo pomembni so jim naslovi in platnice, videz in estetika knjige in dober prvi vtis
- mnogi imajo svoje bralne rituale, željo po lastnih knjigah in po več časa (nostalgija po branju v otroštvu)
- 3 pogoji, da berejo:
    - da je knjiga zanimiva in zabavna
    - da jim čtivo ‚pride v roke'
    - da je branje obvezno (pomen domačega branja!)
    - ↓
    - ker moram bralci
    - občasni, prostovoljni bralci
    - redni bralci za lastno veselje

Večina še vedno potrebuje nekakšne bralne posrednike, motivatorje, ki bi mladim pred nos pripeljali ‚pravo' knjigo.

3. Nekaj predlogov

Ne samo govoriti o pomenu in koristih branja – mladi naj to doživijo in začutijo:

- ključno je omogočiti dobro bralno izkušnjo,
- narediti prostor branju za užitek,
- najti mladim pot do knjige, ki jih bo zanimala,

  <u>in to v šoli</u>!

⇩

izziv!

vloga splošnih knjižničarjev
kot posrednikov in motivatorjev
v sodelovanju s šolami

pomen konteksta & zunajbesedilnih dejavnikov =



Co-funded by the European Union

UNIVERZA V LJUBLJANI Filozofska fakulteta

mestna knjižnica ljubljana

UNIVERSITY OF TURKU

TURKU Library

ASSOCIAZIONE LITERACY ITALIA

csdno

MoRe More Reading Pleasure

Erasmus+ projekt v sodelovanju s Finsko in Italijo:

Bralni motivatorji v digitalni dobi:

novi pristopi spodbujanja branja za užitek v osnovni šoli (2023 – 2025)

https://www.ff.uni-lj.si/bralni-motivatorji-v-digitalni-dobi-novi-pristopi-za-spodbujanje-branja-za-uzitek-v-osnovni-soli

MoRe

Co-funded by the European Union

Priročnik: MoR(j)e spodbud za branje za užitek

1. Osebna izkaznica projekta .....
2. Namen in specifike projekta .....
3. Struktura projekta .....
4. Tečaj za bralne motivatorje .....
5. Pedagogika branja za užitek in njeni ključni stebri .....
6. Orodje za profilizacijo - vprašalnik .....
7. Namigi za personalizacijo .....
8. Opisi delavnic.....
9. KnjigoKarte.....
10. Splošne smernice .....



Povezava do bralnih kart in navodil zanje:
ff.uni-lj.si/sites/default/files/documents/BooKards_dec2025_0.pdf
Microsoft Word - KnjigoKarte Slo

Smernice pedagogike branja za užitek (Open University, T. Cremin et al.)

- pogovarjanje o branju (in ne le o besedilih)
- razumevanje branja na širok in večdimenzionalen način – vsi smo bralci!
- pridobivanje in vrednotenje odziva bralcev
- personalizacija bralnih poti (vzpostaviti stik in spoznati bralca)
- vključujoče razumevanje bralnega gradiva (e- in zvočno branje, neknjižne vsebine)
- neposredna prisotnost knjig in redni, fizični stik s knjigami
- nove knjige
- 'vznemirljive, nekonvencionalne vsebine
- s popularno kulturo povezane vsebine
- pozornost do okolja branja

- tiho, samostojno branje + glasno, skupinsko branje
- bralne aktivnosti, ustvarjalna nadgradnja branja
- osebni pristop in osebno navduševanje (učitelj – bralec, knjižničar – bralec)
- bralna priporočila (osebna & spletna)
- digitalna dimenzija!







Potrebujemo sistemske rešitve,
ki bi zagotovile čas in prostor
za branje za užitek v šolah!

Literatura

- Vogrinčič Čepič, A. (2023). ”O najljubših knjigah se je v šoli težko pogovarjati : bralno izkustvo pri osmošolcih.” *Anthropos,* 55/1: 79–106. (v e-učilnici)
- Vogrinčič Čepič, A. (2024). „Pogovor o branju kot način zapeljevanja v branje.“ V: N. Žalec (ur.), *Podobe branja. Umeščanje branja v izobraževanje odraslih*.
  ACS, 2024. https://www.acs.si/digitalna-bralnica/podobe-branja/
- Vogrinčič Čepič, A. (2025). „Branje pri osnovnošolcih: vrednotenje, izbire, prakse in smernice.“ V: Oblak Črnič, Tanja (ur.). *Mediji in mladi*. FDV: 49–73. (v e-učilnici)

Hvala za pozornost!



ana.vogrinciccepic@ff.uni-lj.si